

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav obecné lingvistiky

HODNOCENÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Užití ingresivně realizovaných forem v konverzační norštině **Markéta Vaňková**

Předložená bakalářská práce je systematickým popisem jednoho zajímavého a empiricky nepříliš prozkoumaného jevu: snaží se postihnout zvukové a funkční vlastnosti konkrétního souboru diskurzních forem na základě specifického korpusu konverzační norštiny. Jde o zvukově svébytný a funkčně poměrně vyhraněný prostředek, který ale zároveň představuje koherentní podtyp obecnější kategorie diskurzních částic. Téma práce i jeho způsob zpracování tak směřuje k širším výzkumným otázkám, které mohou na předloženou práci v budoucnu dobře navázat, jak ostatně autorka na mnoha místech sama upozorňuje.

Tato primárně deskriptivní práce je rozdělena do tří částí, z nichž těžištěm je část třetí, která obsahuje podrobný systematický popis zkoumaného jevu. Úvodní oddíl dokládá autorčinu schopnost kritické reflexe relevantní literatury a její připravenost formulovat nové hypotézy (které poněkud nepřesně nazývá předpoklady), jež mají dosavadní analýzy potvrdit či vyvrátit, případně rozšířit o nová hlediska, dříve nereflekovaná. Metodologická kapitola podává pečlivý popis materiálu, jeho způsob zpracování i vysvětlení pro jeho výběr. Autorka zde nejen osvědčuje porozumění pro výhody i úskalí sestavování korpusového vzorku, ale také dokáže získaný materiál přesvědčivě vyhodnotit v kontextu hypotéz, s nimiž pracuje.

Na celé práci oceňuji zejména autorčinu jemnou pozorovací schopnost, což vůbec není triviální věc a už vůbec ne u popisu konverzačního jazyka, její systematický přístup, snahu o spojení kvalitativní a kvantitativní analýzy, ale zejména celé uchopení tématu: systematické zkoumání korelací mezi zvukovou a funkční stránkou mluvených jevů představuje poměrně nové a obecně dost nezbádané teritorium. V tom můžeme spatřovat největší přínos práce z hlediska přesahu do širších souvislostí, byť na základě konkrétního jazyka, kde zase se ukazuje, že užívání ingrese v norštině vyžaduje podstatně jemnější analýzu i analytický aparát, než se dosud přijímalo. Autorka přesvědčivě ukazuje, že mluvčí v daném vzorku využívají poněkud širšího spektra prostředků, než naznačuje dosavadní literatura (a to i typologicky orientovaná), a tady obzvláště stojí za zmínku to, že autorka hledá a nachází systematické rysy, které lze dále zobecnit do určitých diskurzních strategií. Metodologicky vlastně práce vytváří základ pro multifaktorovou analýzu, která ovšem vyžaduje podstatně větší vzorek.

Výsledný text nabízí řadu originálních a zajímavých pozorování a souvislostí, pro které navíc autorka hledá logická vysvětlení, ve snaze – namnoze úspěšné – postihnout doložené způsoby užívání ingrese a jeho funkce. Místy mohla jít autorka ještě o něco dále a dotáhnout některé analytické argumenty, zejména tam, kde by pomohla větší obeznámenost s ustálenými a obecně přijímanými principy diskurzní analýzy (např. odkaz na kooperativní princip, na typologii přitakávacích prostředků a funkcí, na principy strukturování dialogu, obecné znaky formálnosti/neformálnosti apod.).

- S předchozím souvisí i poněkud matoucí užití některých termínů z oblasti diskurzní a konverzační analýzy. Autorka zdá se zaměřuje členění textu podle tématu, podle typu textu (*explanace, narativ,*

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Univerzita Karlova

Ústav obecné lingvistiky

popis faktického stavu atd.) a podle strukturování replik (skutečný význam pojmu *turn-taking*). V další práci by bylo záhodno tyto pojmy oddělovat a pracovat s nimi tak, jak je v diskurzní analýze běžné (srov. např. Finnegan, Biber jako základní literatura). Proč bychom např. měli očekávat, že počet nebo rozsah témat se bude krýt s počtem/rozsahem replik (str. 55)? *Turn-taking* je prostředek ke strukturování sekvencí replik.

- Líbí se mi hypotéza, že IRF se nemusí nutně objevit jen v situacích, které jsou svou povahou neformální a familiární, a přesto jejich užití dává smysl. Zde by stálo za úvahu, jestli by nepomohlo konstrukční pojetí takového znaku, totiž že pouze „pasivně“ nereaguje na mluvní situaci, do níž se svým významem hodí, ale sám ji „aktivně“ spoluvytváří tam, kde by onen význam jinak nebyl. Podobné uvažování se nabízí i v jiných souvislostech, vzhledem k tomu, že IRF často figuruje ve vysoce ustálených diskurzních sekvencích nebo ve vyjadřování osobního zaujetí (str. 51) a evokuje tak pojem *discourse pattern* (jakožto komplexní konstrukce), rozpracovaný zejména u Östmana.

- Zajímavá je diskuse kolem negativní formy *nei*, ale nabízené vysvětlení je poněkud prvoplánově přímočaré a autorka spíše rezignovala na skutečně funkční analýzu. Např. proč máme věřit, že *nei* je v uvedených příkladech proto, že předchozí repliky jsou „expresivní“, nebo že bychom užití záporu měli očekávat jako reagování na zápor v předchozí replice (= skrytý předpoklad na str. 38)? V daných příkladech jde přece o prosté přitakání, bez ohledu na gramatickou formu předchozí repliky (podobně to funguje i v češtině). A zcela konkrétně: jak třeba víme u příkladu (9) na str. 37, že IRF tady reaguje na „nevypadá“ a nikoli na „chtěl“? Nabízená vysvětlení pro tuto formu vyznívají jako argument v kruhu a vyžaduje pečlivější úvahu o interakci mezi přitakávacími funkcemi v dialogu a gramatickou negací (= obecně komplikované, ale sémanticky i gramaticky fascinující téma).

- Str. 45 - je nějaká korelace mezi intonací a *turn-taking*? A konkrétně stoupavou melodií a IRF? Toto je velmi zajímavá část autorčiných pozorování, ale bude nutné v další práci nejprve mít k dispozici analýzu intonačních vzorců v norštině. Na základě čeho jinak víme, že stoupavá intonace na konci repliky je „neodpovídající“ (str. 57)?

- Nabízí se obecná otázka, jestli vyzorované funkce spojené s IRF jako kategorií lze uspořádat do nějaké polysémnní struktury a jak by takové uspořádání vypadalo... je mi jasné, že tato otázka jde daleko za rámec předložené práce, ale stálo by za to se nad ní v budoucnu také zamyslet.

Práce je napsána přehledně, kultivovaným jazykem a prozrazuje autorčino zaujetí. Je opatřena smysluplným poznámkovým aparátem a bibliografie odpovídá tématu a rozsahu práce. Celkově touto prací autorka jednoznačně prokázala badatelskou úroveň, která je předpokladem pro úspěšné splnění nároků kladených na kvalitní bakalářský výzkum, jak po stránce formální, tak obsahové, včetně požadavku originálního přístupu. Proto navrhuji hodnocení „výborně“.

Doc. Mirjam Friedová, Ph.D.

Univerzita Karlova, Filozofická fakulta

Ústav obecné lingvistiky

Praha, 3. září 2017